

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра сучасної української мови

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філологічного факультету

Ярослав РЕДЬКВА

“29” серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«Сучасна українська мова

(лексикологія, фразеологія і лексикографія)»

(обов'язкова)

Освітньо-професійна програма

Спеціальність

Галузь знань

Рівень вищої освіти

Факультет

Мова навчання

«Українська мова та література»

A4 Середня освіта

A Освіта

перший бакалаврський

філологічний

українська

Чернівці 2025 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасна українська мова (лексикологія, фразеологія і лексикографія)» складена відповідно до освітньо-професійної програми Середня освіта (Українська мова і література).

Розробник: **Гуцуляк Тетяна Євгенівна**, професор кафедри сучасної української мови, доктор філологічних наук, доцент.

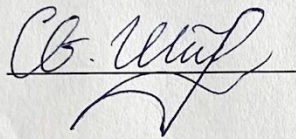
Викладач: **Гуцуляк Тетяна Євгенівна**, професор кафедри сучасної української мови, доктор філологічних наук, доцент.

Погоджено з гарантом ОП **Валентин МАЛЬЦЕВ**

Затверджено на засіданні кафедри сучасної української мови

Протокол № 1 від «27» серпня 2025 року

Завідувач кафедри

Світлана ШАБАТ-САВКА

Схвалено методичною радою філологічного факультету

Протокол № 1 від «27» серпня 2025 року

Голова методичної ради

Алла АНТОФІЙЧУК

Мета та завдання навчальної дисципліни полягають у тому, щоб подати студентам вичерпні знання про лексико-семантичний рівень української мови, розкрити специфіку лексичних та фразеологічних одиниць, системний характер відношень між ними та представити особливості їх лексикографічного закріплення. Сприяти підготовці студентів першого курсу до викладацької та науково-дослідної роботи, формувати цілісне розуміння про лексико-семантичний рівень української мови як невід'ємну частину для осягнення всіх інших мовних рівнів.

Пререквізити:

Українська мова (шкільний курс).

ОК 1. Вступ до мовознавства.

ОК 3. Сучасна українська мова (фонетика).

ОК 7. Вступ до спеціальності (Середня освіта).

ОК 15. Діалектологія української мови.

Навчальна дисципліна «Сучасна українська мова (лексикологія, фразеологія і лексикографія)» спрямована на забезпечення та засвоєння таких **загальних і спеціальних компетентностей**:

Загальні:

ЗК 1. Здатність вільно і грамотно здійснювати усну та письмову комунікацію українською мовою.

ЗК 4. Здатність критично й творчо мислити, генерувати нові ідеї, виявляти ініціативу та підприємливість, застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 10. Здатність утілювати власні стратегії навчання упродовж життя, бути готовим до безперервного професійного розвитку.

Фахові:

ФК 1. Здатність забезпечувати здобуття освіти державною мовою, формувати й розвивати мовно-комунікативну компетентність учнів.

ФК 8. Здатність розуміти специфіку мовознавчих / літературознавчих напрямів і шкіл, здійснювати науковий аналіз філологічного матеріалу, оперувати сучасною мовознавчою / літературознавчою термінологією, інтерпретувати та обґрунтувати погляди різних дослідників щодо відповідних проблем.

ФК 9. Здатність розуміти значення української мови як державної в житті українського народу, адекватно використовувати мовні ресурси в процесі фахової та міжособистісної комунікації, формувати й розвивати в учнів мовно-комунікативну компетентність.

ФК 11. Здатність розуміти теоретичні засади української графіки, фонетики, орфоєпії, орфографії, лексикології, фразеології, лексикографії, морфології, синтаксису.

У результаті засвоєння змісту навчальної дисципліни студент має набути таких *програмних результатів навчання*:

ПРН 1. Вільно володіти українською мовою, вміти послуговуватись нею у професійному спілкуванні.

ПРН 3. Критично й творчо мислити, генерувати нові ідеї, виявляти ініціативу та підприємливість, застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ПРН 12. Аналізувати мовні та літературні явища у взаємозв'язку і взаємозалежності.

ПРН 14. Володіти основними поняттями, концепціями і фактами сучасного мовознавства / літературознавства, вільно оперувати мовознавчою / літературознавчою термінологією.

ПРН 28. Систематично підвищувати рівень своєї професійної діяльності, продуктивно організовувати процес самонавчання та самовдосконалення.

Опис навчальної дисципліни

Загальна інформація про розподіл годин

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	2	4	120	30	30	-	-	60	-	іспит
Заочна	1	2	4	120	6	4	-	-	110	-	іспит

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	Усього -го	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Лексикологія сучасної української мови. Структурно-семантичні особливості лексичного мовного рівня												
Тема 1. Формування і розвиток словникового складу сучасної української мови. Лексикологія – як наука про словниковий склад мови	8	2	2			4	5		1				4
Тема 2. Слово – найважливіша формально-семантична одиниця мови. Проблеми вивчення лексичного значення слова в	6	2	2			2	5		1				4

ЗЗСО													
Тема 3. Семантико-структурні особливості моносемії і полісемії	6	2	2			2	7		1				6
Тема 4. Типологія лексичних значень слова. Вивчення переносних значень слів у ЗЗСО	12	4	4			4	9		1				8
Тема 5. Омоніми в лексико-семантичній системі української мови	12	2	4			6	11		1				10
Тема 6. Синонімія як джерело розвитку й збагачення лексико-семантичної системи української мови	10	2	2			6	12						12
Тема 7. Антоніми. Пароніми. Їх роль у лексико-семантичній системі мови. Лексичні помилки та їх вивчення в ЗЗСО	8	2	2			4	10						10
Разом за ЗМ 1	62	16	18			28	59		3	2			54
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Класифікація лексики української мови за походженням та сферами вживання. Фразеологія. Лексикографічне закріплення лексичного складу української мови												
Тема 1. Поділ лексики української мови за походженням. Проблемні аспекти вивчення теми в	6	2	2			2	13		1				10

ЗЗСО												
Тема 2. Характеристика лексики української мови за літературно-нормативними, територіальними та соціальними ознаками	16	4	4			8	13		1			12
Тема 3. Активний і пасивний склад лексики української мови	10	2	2			6	11		1			10
Тема 4. Фразеологія сучасної української літературної мови	10	4	2			4	13	1				12
Тема 5. Українська лексикографія. Основні типи словників, що їх використовує вчитель-словесник	16	2	2			12	13	1				12
Разом за ЗМ 2	58	12	12			32	61	3	2			56
Усього годин	120	30	30			60	120	6	4			110

Тематика лекційних занять з переліком питань

№ теми	Назва теми
1.1	Формування і розвиток словникового складу сучасної української мови. Лексикологія – як наука про словниковий склад мови План 1. Загальна характеристика словникового складу мови. 2. Предмет і завдання лексикології. 3. Структурно-семантичні особливості лексичного мовного рівня. 4. Зв'язок лексикології з іншими мовознавчими дисциплінами (самостійно).
1.2	Слово – найважливіша формально-семантична одиниця мови План 1. Визначення слова. Критерії виділення слова як самостійної мовної одиниці. 2. Функції слова.

	<p>3. Лексичне значення та його зв'язок з особливостями слова як знакової одиниці.</p> <p>4. Структура лексичного значення слова. Денотативний і конотативний компоненти змісту. Типи конотації.</p> <p>5. Проблеми вивчення лексичного значення слова в ЗЗСО.</p>
1.3	<p>Семантико-структурні особливості моносемії і полісемії План</p> <p>1. Моносемія та семантична структура лексичного значення слова.</p> <p>2. Причини появи та існування полісемії.</p> <p>3. Типи полісемії за характером розвитку значень: радіальна, ланцюжкова, комбінована полісемія. Паралельні зв'язки між значеннями багатозначного слова.</p>
1.4	<p>Типологія лексичних значень слова План</p> <p>1. Загальна характеристика класифікаційних ознак лексичного значення.</p> <p>2. Прямі і переносні значення. Типи переносних значень: метафора і метонімія. Вивчення переносних значень слів у ЗЗСО.</p> <p>3. Первинні і вторинні лексичні значення.</p> <p>4. Вільні і зв'язані значення слова. Типи зв'язаних лексичних значень: фразеологічно зв'язані значення, синтаксично зумовлені, конструктивно зумовлені значення.</p>
1.5	<p>Омоніми в лексико-семантичній системі української мови План</p> <p>1. Омонімія – як мовна універсалія.</p> <p>2. Поняття про лексичні омоніми.</p> <p>3. Джерела виникнення лексичних омонімів.</p> <p>4. Омоніми й багатозначні слова. Розмежування омонімії та полісемії.</p> <p>5. Суміжні з омонімами явища (омографи, омоформи, омофони).</p> <p>6. Міжмовні омоніми (міжмовні українсько-російські омоніми; хибні друзі перекладача).</p>
1.6	<p>Синонімія як джерело розвитку й збагачення лексико-семантичної системи української мови План</p> <p>1. Синонімія – як мовна універсалія.</p> <p>2. Визначення лексичних синонімів.</p> <p>3. Класифікація синонімів за ступенем близькості лексичних значень слів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • повні (абсолютні) синоніми; • неповні (семантичні, стилістичні, семантико-стилістичні) синоніми. <p>4. Поділ синонімів за способом використання у процесі мовлення:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • постійні синоніми; • вільні (контекстуальні) синоніми. <p>5. Характеристика синонімів за структурою: однокореневі та різнокореневі.</p> <p>6. Словники синонімів української мови.</p>
1.7	<p>Антоніми. Пароніми. Їх роль у лексико-семантичній системі мови. Лексичні помилки та їх вивчення в ЗЗСО</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Антонімія – особливий тип мовної універсалії. 2. Логічна основа антонімічних відношень між словами. Типи антонімів: <ul style="list-style-type: none"> • антоніми з проміжним ступенем вияву якостей; • антоніми без проміжних ступенів вияву якостей; • однокореневі й різнокореневі антоніми; • контекстуальні антоніми. 3. Пароніми. Типи паронімів. 4. Лексичні помилки та їх вивчення в ЗЗСО.
2.1	<p>Поділ лексики української мови за походженням</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблемні питання у висвітленні походження української мови. Проблемні аспекти цієї теми в ЗЗСО. 2. Дискусійні питання класифікації лексики української мови за походженням. <ul style="list-style-type: none"> • Чи варто виокремлювати групу слів спільносхіднослов'янського походження? • Особливості незапозиченої лексики української мови. Характеристика споконвічної (питомої, корінної) лексики; • Запозичена лексика української мови. 3. Групи запозиченої лексики. Ознаки запозичень. 4. Словники слів іншомовного походження (опрацювати самостійно).
2.2	<p>Характеристика лексики української мови за літературно-нормативними, територіальними та соціальними ознаками</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальноживана (загальнонародна) лексика та її особливості. 2. Лексика обмеженого вживання: територіальні та соціальні чинники формування. <ol style="list-style-type: none"> 2. 1. Територіально маркована лексика: <ol style="list-style-type: none"> 2. 1. 1. Діалектна лексика. Типи лексичних діалектизмів: власне лексичні; лексико-семантичні; етнографічні. 2. 1. 2. Лексика західноукраїнського варіанта літературної мови. 2. 2. Соціальні діалектизми: арготична лексика; жаргонна лексика; сленгізми.

	2. 3. Просторічна лексика.
2.3	<p>Активний і пасивний склад лексики української мови План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про активний склад лексики української літературної мови: <ul style="list-style-type: none"> • ядро і периферія активної лексики; 2. Пасивна лексика української мови: повні архаїзми та власне архаїзми. 3. Функції застарілої лексики. 4. Неологізми. Типи неологізмів
2.4	<p>Фразеологія сучасної української літературної мови План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Фразеологія – самостійна мовознавча дисципліна. Предмет і завдання фразеології. 2. Визначення фразеологізмів, основні ознаки фразеологізмів. Фразеологізм і слово. 3. Класифікація фразеологізмів (фразеологічні зрощення, єдності, сполучення). 4. Джерела фразеологізмів. 5. Загальна характеристика фразеологічних словників української мови. 6. Особливості вивчення фразеологізмів в ЗЗСО
2.5	<p>Українська лексикографія План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Лексикографія – як самостійна мовознавча дисципліна. 2. Історія укладання словників в Україні. 3. Типи сучасних словників української мови. 4. Особливості побудови й значення лінгвістичних та енциклопедичних словників. 5. Лексикографія і корпусна лінгвістика. 6. Основні типи словників у роботі вчителя-словесника

Тематика практичних занять

№	Назва теми (завдання)
1.	<p>Лексико-семантична система мови як предмет вивчення лексикології</p> <p><i>Вид роботи: усні та письмові відповіді.</i></p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення понять лексикологія та лексико-семантична система мови. 2. Структура лексико-семантичної системи української мови, її національна специфіка. 3. Динамічні зміни в лексико-семантичній системі мови (оновлення

	словникового складу, архаїзація, відродження заборонених слів)
2.	<p>Слово як основна лексична одиниця. Лексичне значення слова. Структура лексичного значення</p> <p><i>Вид роботи: усні та письмові відповіді; робота зі словниками.</i></p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз дискусійних питань щодо визначення слова. 2. Визначення поняття <i>лексичне значення слова</i>. Методика вироблення самостійних навиків формулювання лексичних значень загальнонавчаних слів. 3. Словникові дефініції лексичних значень: аналіз за тлумачним словником. 4. Денотативний і конотативний компоненти лексичного значення слова. Типи конотацій.
3.	<p>Однозначні й багатозначні слова. Лексична полісемія. Типи полісемії</p> <p><i>Вид роботи: усні та письмові відповіді; робота зі словниками.</i></p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Лексико-семантичні групи однозначних слів. Розвиток семантики однозначних слів, їх перехід у багатозначні: аналіз словникових статей тлумачних словників. 2. Типи полісемії за характером розвитку значень: радіальна, ланцюжкова, комбінована полісемія. 3. Історичні зміни у структурі багатозначних слів: аналіз словникових статей тлумачних словників.
4.	<p>Типи лексичних значень слів. Класифікація лексичних значень за характером зв'язку з предметом чи явищем позамовної дійсності</p> <p><i>Вид роботи: усні та письмові відповіді; робота зі словниками.</i></p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Прямі та переносні значення слів, причини виникнення переносних значень, їх типи. 2. Метафоричні переносні значення, їх відображення в словниках. Індивідуально-авторське метафоричне вживання слів. 3. Метонімічні переносні значення, їх відображення в словниках. Механізми формування метонімії.
5.	<p>Поділ лексичних значень за можливістю лексичної сполучуваності (або видом синтагматичних відношень): вільні і зв'язані значення</p> <p><i>Вид роботи: усні та письмові відповіді; робота зі словниками.</i></p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про лексичну сполучуваність слів. Одиначні (вибіркові) синтагматичні зв'язки слів. 2. Причини появи зв'язаних лексичних значень слів. 3. Фразеологічно зв'язані значення слів. 4. Синтаксично зумовлені значення слів, їх відображення в тлумачних словниках.

	5. Конструктивно зв'язані (зумовлені) значення слів, їх відображення в тлумачних словниках.
6.	<p>Лексичні омоніми. Омонімія й полісемія: проблеми розмежування. Типи лексичних омонімів та суміжних з ними явищ</p> <p><i>Вид роботи: усні та письмові відповіді; робота зі словниками.</i></p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення лексичних омонімів, їхні притаманні ознаки. 2. Розмежування омонімії та полісемії. Специфіка відображення омонімів у тлумачних словниках та в спеціальних словниках омонімів. 3. Розмежування лексичних омонімів з суміжними явищами (омоформами, омографами, омофонами)
7.	<p>Лексичні синоніми. Класифікаційні ознаки синонімів (ступінь близькості лексичних значень; спосіб використання в процесі мовлення; структура слова)</p> <p><i>Вид роботи: усні та письмові відповіді; робота зі словниками; проектна робота</i></p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення лексичних синонімів, їхні притаманні ознаки. 2. Класифікація лексичних синонімів за ступенем близькості їхніх лексичних значень та сферою вживання (семантичні, семантико-стилістичні, стилістичні). 3. Особливості використання синонім у процесі мовлення, контекстуальні синоніми. 4. Словники синонімів української мови. Порівняльна характеристика словникових статей за різними лексикографічними працями.
8.	<p>Лексичні антоніми. Типи антонімів. Стилїстичні особливості їх вживання</p> <p><i>Вид роботи: усні та письмові відповіді; робота зі словниками.</i></p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення лексичних антонімів, їхні притаманні ознаки. 2. Типи антонімів: антоніми з проміжним ступенем вияву якостей; антоніми без проміжних ступенів вияву якостей; 3. Однокореневі й різнокореневі антоніми. 4. Контекстуальні антоніми. 5. Словники антонімів української мови: аналіз словникових статей.
9.	<p>Групи слів української мови за походженням (споконвічна (питома, корінна) лексика й запозичена (іншомовна) лексика)</p> <p><i>Вид роботи: усні та письмові відповіді; робота зі словниками.</i></p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Споконвічна й запозичена лексика української мови. 2. Ознаки власне української лексики. 3. Ознаки запозиченої лексики. Аналіз структурних, фонетичних та семантичних особливостей латинізмів, грецизмів, англїзмів тощо.

	4. Словники іншомовних слів: аналіз словникових статей.
10.	<p>Сфери вживання української мови. Стилiстично нейтральна й стилiстично забарвлена лексика української мови</p> <p><i>Вид роботи: усні та письмові відповіді; робота зі словниками.</i></p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості стилістично нейтральної лексики. 2. Специфіка стилістично забарвленої лексики, її зв'язок з емоційно-експресивним забарвленням та сферою вживання. 3. Загальноживана розмовно-побутова лексика української мови. 4. Книжна лексика її групи. 5. Закріплення стилістично-забарвленої лексики в тлумачних словниках. Система спеціальних позначень.
11.	<p>Територіально й соціально маркована лексика української мови</p> <p><i>Вид роботи: усні та письмові відповіді; робота зі словниками.</i></p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Діалектна лексика української мови. Типи лексичних діалектизмів: власне лексичні; лексико-семантичні; етнографічні. 2. Соціальні діалектизми: арготична лексика; жаргонна лексика; сленгізми. 3. Просторічна лексика, її ознаки. 4. Словники територіальних та соціальних діалектизмів.
12.	<p>Лексика української мови з погляду її активного й пасивного вживання</p> <p><i>Вид роботи: усні та письмові відповіді; робота зі словниками.</i></p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ядро активного складу лексики української мови, динаміка змін. 2. Типи пасивної лексики, причини її виділення. 3. Типи архаїзмів (власне лексичні, фонетичні, словотвірні). 4. Лексико-семантичні групи історизмів, їх роль у тексті. 5. Типи неологізмів. Словники нової лексики української мови
13.	<p>Фразеологічна система української мови</p> <p><i>Вид роботи: усні та письмові відповіді; робота зі словниками.</i></p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення понять фразеологія, фразеологізм, зв'язок фразеологізмів зі словами. 2. Джерела фразеології української мови. 3. Поділ фразеологізмів за ступенем семантичної єдності компонентів. 4. Особливості вивчення фразеологізмів в ЗЗСО 5. Фразеологічні словники української мови
14.	<p>Українська лексикографія</p> <p><i>Вид роботи: усні та письмові відповіді; робота зі словниками.</i></p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні історичні етапи становлення українського словникарства. 2. Загальна типологія словників.

3. Основні типи словників у роботі вчителя-словесника

Завдання для самостійної роботи студентів

Самостійна робота здобувачів освіти під час вивчення освітнього компонента «Сучасна українська мова (лексикологія, фразеологія і лексикографія)» включає різні види робіт:

- 1) прочитання та конспектування теоретичного матеріалу за рекомендованими до кожної лекції джерелами;
- 2) аналіз словникових статей з різних лексикографічних джерел;
- 3) виписування фактичного матеріалу з текстів різних стилів української мови;
- 4) підготовка до аудиторних (практичних) занять;
- 5) самостійне поглиблене опрацювання тем освітнього компонента згідно з навчально-тематичним планом.

№ теми	Завдання для самостійної роботи
1.1	<p>➤ Підготувати усний виступ про чинники, що впливають на сучасний стан розвитку лексико-семантичної системи української мови. Зверніть увагу на такі поняття, як мовні інновації, інтелектуалізація української мови, гібридизація слів.</p> <p>Для цього потрібно прочитати й законспектувати матеріал за такими працями:</p> <p>а) Клименко Н. Ф., Карпіловської Є. А., Кислюк Л. П. <i>Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі</i> (Київ, 2008, 336 с.) (пункти 1.1; 1.2; II.2; II.4) URL: http://www.inmo.org.ua/library.html</p> <p>б) випишіть приклади лексичних одиниць, які ілюструють такі мовні явища: <i>неолексеми, словотвірні неологізми, неосемантизми, вияви інтелектуалізації</i>. Для роботи використайте статтю Оксани Забушко: «І тут я витягаю свій автомат Калашнікова й кажу...». URL: https://konkurent.ua/publication/38147/oksana-zabuzhko-i-tut-ya-vityagau-sviy-avtomat-kalashnikova-y-kazhu-ah-vi-zh-kurvi-vam-pamyat-povidrubuvalo/</p> <p>➤ Підготувати письмове повідомлення для усного виступу про відродження заборонених («репресованих») слів. Для цього потрібно прочитати й законспектувати матеріал за працями:</p> <p>а) Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду / документи і матеріали / за ред. Л. Т. Масенко. Київ: Києво-Могилянська академія, 2005. 399 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Masenko_Larysa/Ukrainska_mova</p> <p>б) Лазаренко В. В. Функціонування відродженої лексики в сучасній українській літературній мові. URL: https://www.academia.edu/</p> <p>➤ Підготувати письмове повідомлення з наведенням аргументів-прикладів про зв'язок лексикології з фонетикою й орфографією.</p> <p>Для цього потрібно прочитати й законспектувати матеріал за такими працями:</p> <p>а) Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / За ред. І. Білодіда. Київ, 1973. С. 5–27. URL: http://www.inmo.org.ua/library.html</p>

	<p>б) Бондар О., Карпенко Ю., Микитин-Дружинець М. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія / Навч. посіб. Київ, 2006. С. 195–214. URL: https://academia-pc.com.ua/product/124</p>
1.2	<p>➤ Підготувати письмове повідомлення для усного виступу про особливості термінологічного обширу поняття <i>слово</i>. Для цього використайте такі праці:</p> <p>а) Бондар О., Карпенко Ю., Микитин-Дружинець М. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія / Навч. посіб. Київ, 2006. С. 195–214. URL: https://academia-pc.com.ua/product/124</p> <p>б) Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / За ред. І. Білодіда. Київ, 1973. С. 5–27. URL: http://www.inmo.org.ua/library.html</p> <p>в) Сучасна українська літературна мова: Підручник/ За ред. О. Д. Пономарева. Київ, 2005. С. 45–50.</p> <p>г) Українська мова: Енциклопедія. Київ: Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Rusanivskyy_VM/Ukrainska_mova_Entsyklopedia/</p> <p>➤ Підготувати письмове повідомлення про зміст понять <i>лексема</i>, <i>лексико-семантичний варіант слова</i>, <i>сема</i>, <i>семема</i>. Включіть визначення цих термінів до індивідуального термінологічного словничка. Для роботи законспекуйте матеріал за працями:</p> <p>а) Голянич М. І., Стефурак Р. І., Бабій І. О. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія. Івано-Франківськ: видавець Голіней О. М., 2011. 268 с.</p> <p>б) Єрмоленко С., Бибик С., Тодор О. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. Київ, 2001. 224 с.</p> <p>в) Лисиченко Л. А. Ці невичерпні глибини мови: монографія. Харків, 2011. 304 с.</p> <p>г) Українська мова: Енциклопедія. Київ: Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Rusanivskyy_VM/Ukrainska_mova_Entsyklopedia/</p>
1.3	<p>➤ Підготувати письмове повідомлення для усного повідомлення про тематичні групи однозначних слів</p> <p>а) Бондар О., Карпенко Ю., Микитин-Дружинець М. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія / Навч. посіб. Київ, 2006. С. 214–220. URL: https://academia-pc.com.ua/product/124</p> <p>б) Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / За ред. І. Білодіда. Київ, 1973. С. 27–45. URL: http://www.inmo.org.ua/library.html</p> <p>в) Українська мова: Енциклопедія. Київ: Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. С. 502–503. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Rusanivskyy_VM/Ukrainska_mova_Entsyklopedia/</p> <p>➤ Проведіть науково-пошукову роботу – на базі запропонованих джерел встановіть мінливість семантичної структури однозначних та багатозначних слів (<i>підготуйте презентацію</i>, за бажанням студента). Для цього виконайте завдання:</p> <p>а) за лексикографічними джерелами укладіть порівняльну таблицю значень таких слів: <i>алфавіт</i>, <i>асиміляція</i>, <i>артикулювати</i>, <i>вінок</i>, <i>елей</i>, <i>півонія</i>, <i>жоржина</i>, <i>соловесько</i>, <i>лишця</i> та інших на власний вибір та на основі власних спостережень.</p> <p>б) Словарь української мови. Упорядкував з додатком власного матеріалу Борис Грінченко: В чотирьох томах. Київ: Наук. думка, 1996–1997.</p>

	<p>в) Словарь української мови. Зібрала редакція журналу «Кіевская Старина». Упорядкував з додатком власного матеріалу Борис Грінченко / 3-є видання, виправлене й доповнене, за редакцією Акад. Сергія Єфремова та Андрія Ніковського. Київ: Горно, 1927. Т. I: А–Г. 428 с.; Т. II: Д–Й. 440 с.; Т. III: К–Н. 1928. 479 с. URL: http://www.r2u.org.ua.</p> <p>г) Словник української мови: В 11-ти томах. Київ: Наукова думка, 1970–1980. URL: https://sum.in.ua/s</p> <p>д) Словник української мови / Кер. В. В. Німчук / Відп. ред. В. В. Жайворонк. Київ ВЦ „Просвіта”, 2012. 1320 с.</p> <p>е) Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. / За ред. М. Чікало, Г. Войтів / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів, 1994–2022. URL: https://www.inst-ukr.lviv.ua/uk/publications/materials/slovyk/</p> <p>є) Тлумачний словник української мови: в 20-ти томах (електронна версія Українського мовно-інформаційного фонду НАН України). URL: http://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=461&page=20</p> <p>➤ Підготувати письмове роботу. Випишіть з тлумачного словника («Словник української мови» в 11-ти томах) по два багатозначних слова різних частин мови (іменники, дієслова, прикметники і прислівники). Запишіть схеми зв'язків між ЛСВ, визначте типи переносних значень.</p>
1.4	<p>➤ Підготувати письмове повідомлення для усного повідомлення про типи метафоричних та метонімічних перенесень. Для цього використайте запропоновану літературу та виконайте завдання:</p> <p>а) Бондар О., Карпенко Ю., Микитин-Дружинець М. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія / Навч. посіб. Київ, 2006. С. 209–214. URL: https://academia-pc.com.ua/product/124</p> <p>б) Сучасна українська мова / за ред. Грищенко А. П. Київ, 1997. С. 110–114.</p> <p>в) Ющук І. П. Українська мова. Київ: Либідь, 2003. С. 158–161.</p> <p>г) доберіть власні приклади вживання слів у переносних метафоричних та метонімічних значеннях (з текстів художньої літератури на вибір студента), обґрунтувати причини появи таких значень (підготуйте презентацію, за бажанням студента). Зверніть увагу на індивідуально-авторські метафоричні вживання слів. Для глибшого розуміння цієї теми ознайомтеся з працею:</p> <p>д) Гуцуляк Т. Є. Метафорика Б.-І. Антонича як один із виявів мовної особистості поета. <i>Лінгвістика: зб. наук. праць</i> / гол. ред. К. Г. Глуховцева. Луганськ: ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2011. № 1 (22). Частина I. С. 172–180.</p> <p>➤ Підготувати письмове повідомлення про поділ лексичних значень за ступенем семантичної вмотивованості (за походженням). Для цього використайте запропоновану літературу:</p> <p>а) Бондар О., Карпенко Ю., Микитин-Дружинець М. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія / Навч. посіб. Київ, 2006. С. 209–214. URL: https://academia-pc.com.ua/product/124</p> <p>б) Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / За ред. І. Білодіда. Київ, 1973. С. 5–27. URL: http://www.inmo.org.ua/library.html</p>
1.5	<p>➤ Підготувати письмове повідомлення для усного виступу про специфіку омонімічних пар та омонімічних рядів слів, виражених різними частинами</p>

мови. Для цього використайте запропоновані словники, укладіть за ними порівняльну таблицю (на базі 5–10 лексичних омонімів) (*підготуйте у вигляді презентації, за бажанням студента*):

а) Словник української мови: В 11-ти томах. Київ: Наукова думка, 1970–1980.

URL: <https://surl.li/jacfha>

б) Глумачний словник української мови: в 20-ти томах (електронна версія Українського мовно-інформаційного фонду НАН України).

URL: <http://services.ulif.org.ua/exp/Entry/index?wordid=461&page=20>

в) Демська О. М., Кульчицький І. М. Словник омонімів української мови. Львів: Фенікс, 1996. 224 с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0004879>

г) Словник омонімів онлайн. URL: https://omonimy.info/#google_vignette

➤ **Підготувати письмове повідомлення для усного виступу** про специфіку вживання омоформ, омофонів та омографів у поетичних та публіцистичних текстах (за вибором студента), опишіть їхню роль у вираженні змісту твору та задуму автора. **Зіставте виписані приклади з матеріалами пропонованого словника:**

а) Різників О. С. Одноримки. Словник омонімів та схожословів / Вид. 2-ге, доп. і перероб. Тернопіль: Богдан, 2011. 408 с.

URL:

https://chtyvo.org.ua/authors/Riznykiv_Oleksa/Odnorymky_Slovnnyk_omonimiv_ta_skhozhosloviv/

➤ **Підготувати детальне письмове повідомлення** про міжмовні омоніми. Для цього **використайте запроповану літературу:**

а) Заславська Н. В. Обережно міжмовні омоніми.

URL: <http://kulturamovny.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine28-20.pdf>

б) Кочерган М. П. Словник російсько-українських міжмовних омонімів («фальшиві друзі перекладача»). Київ: Академія, 1997. С. 389–399.

в) Українсько-польський словник міжмовних омонімів і паронімів / За ред. І. Кононенко. Київ: Вища школа, 2008. 343 с. URL: <https://archive.org/details/sl0vn21>

г) Фальшиві друзі славіста • Falszywi przyjaciele slawisty • Falszëwi drëszë slawisty • Wopacne pšijašele slawista • Wopacni přeceljo slawista • Falešni přátelé slawisty • Falošni priatelja slawistu • Lažni prijatelji slawista • Lažni prijatelji slawista • Lažni prijatelji slawista • Лажни другови слаviste • Лажни пријатели на слаvistите • Неверните приятели на слаvista.

URL: en.wikibooks.org/wiki/False_Friends_of_the_Slavist/Russian-Ukrainian

д) Щербина Д. В. Основні критерії класифікації міжмовних омонімів у сучасній лінгвістичній науці. *Нова філологія*. 2023. № 90. С. 125–133.

URL: <http://novafilohiia.zp.ua/index.php/new-philology/article/view/869>

е) Щербина Д. В. Українсько-білоруські міжмовні омоніми з відношенням семантичного включення. *Південний архів (філологічні науки)*: зб. наук. праць. Івано-Франківськ: ХДУ, 2023. Вип. 93. С. 18–26. URL: <https://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/18415>

є) Юзвяк І. Лексична міжмовна омонімія на матеріалі української та турецької мов. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2010. № 676. С. 125–128. URL: <https://science.lpnu.ua/uk/terminologiya/vsi->

	vypusky/visnyk-no-676-2010/leksychna-mizhmovna-omonimiya-na-materiali-ukrayinskoyi
1.6	<p>➤ Підготувати письмове повідомлення для усного виступу про специфіку наповнення синонімічних груп у словниках синонімів. Для цього виконайте такі завдання:</p> <p>а) зі словників синонімів, запропонованих далі, впишіть приклади синонімічних груп до слів різних частин мови (обравши ті самі слова, вміщені в різних словниках). Порівняйте словникові статті, наведені в різних джерелах. Завдання оформіть у вигляді таблиці з коментарями та презентації.</p> <p>б) Багмет А. Словник синонімів української мови / Ред. Л. Лужницький, Л. Рудницький. Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1982. Т. 1 (А–П). XII, 465 с. (Пам’ятки української мови і літератури / НТШ; Т. 9). URL: https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/20846/file.pdf</p> <p>в) Вусик О. С. Словник українських синонімів Понад 1500 синонімічних гнізд / За ред. докт. філолог. наук, проф. А. М. Поповського. Дніпропетровськ: Січ, 2000. 424 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Vusyk_Oleksii/Slovnuk_synonimiv_ukrainskoi_movy.pdf</p> <p>г) Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. 5-те вид., опрацьоване і доповнене. Львів: БаК, 2014. 530 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Karavanskyi_Sviatoslav/Praktychnyi_slovnuk_synonimiv_ukrainskoi_movy_5-te_vyd_2014/</p> <p>д) Словник синонімів української мови: В 2-х т. / А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. Київ: Наукова думка, 1999–2000. URL: http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/</p> <p>➤ Підготувати письмове повідомлення для усного виступу про специфіку контекстуальних синонімів. Для цього законспекуйте такі праці:</p> <p>а) Вакуленко Г. М., Клипа Н. І. Прикметникова синоніміка в художньому мовленні П. Куліша. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc-Gum/Ltkp/2010_59/fil/0020.pdf</p> <p>б) Степова О. Контекстуальна синонімія у творчості Миколи Хвильового. <i>Наукові записки. Серія «Філологічна»</i>. Острог: Видавництво Національного університету „Острозька академія”. Вип. 10. 2008. С. 134–143.</p> <p>в) Тараненко О. О. Синоніми української мови. <i>Словник синонімів української мови</i>: В 2 т. / А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. Київ: Наукова думка, 2000. Т. 2. С. 945–954.</p>
1.7	<p>➤ Підготувати письмове повідомлення для усного виступу про специфіку паронімів української мови, їхні типи, стилістичні особливості їх вживання. Для цього використайте таку літературу:</p> <p>а) Бондар О., Карпенко Ю., Микитин-Дружинець М. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія / Навч. посіб. Київ, 2006. С. 229–233; 237–238.</p> <p>б) Сучасна українська літературна мова: Лексика і фразеологія / За заг. ред І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1973. С. 45–58.</p> <p>в) Сучасна українська літературна мова: Підручник/ За ред. О. Д. Пономарева. Київ, 2005.</p>

	<p>С. 50–55.</p> <p>г) Ющук І. П. Українська мова. Київ: Либідь, 2003. С. 185–189.</p> <p>➤ Укласти словничок лексичних помилок, що виникають на базі неправильного розуміння значень слів-паронімів; письмово обґрунтуйте важливість такої дослідницької роботи для вчителя української мови.</p> <p>Використайте для роботи такі праці:</p> <p>а) Гринчишин Д. Г., Сербенська О. А. Словник паронімів української мови. Київ: Освіта, 2008. 320 с. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_</p> <p>б) Сербенська О. Словник паронімів української мови. Львів: Апріорі, 2022. 392 с.</p> <p>в) Словник паронімів онлайн. URL: https://paronimy.info/#google_vignette</p>
2.1	<p>➤ Підготувати письмове повідомлення для усного виступу про найновіші запозичення української мови та про доцільність вживати запозичені слова; про можливості їх синонімічної заміни питомими українськими відповідниками.</p> <p>Опрацюйте і законспекуйте таку літературу:</p> <p>а) Архипенко Л. М. Іншомовні лексичні запозичення в українській мові: етапи і ступені адаптації (на матеріалі англіцизмів у пресі кін. ХХ – поч. ХХІ ст.): автореф. дис. ... канд. філол. наук. Харків, 2006. 20 с.</p> <p>б) Селігей П. Що нам робити із запозиченнями? <i>Українська мова</i>. 2007. № 3. С. 3–17.</p> <p>в) Селігей П. Глобалізація і проблеми збереження мовного розмаїття. <i>Мовознавство</i>. 2022. № 4. С. 3–21.</p> <p>г) Селігей П. Комунікативна потужність і престиж української мови як параметри її життєстійкості. <i>Соціальне у мові та мова в соціумі</i>. Київ: НаУКМА, 2023. С. 48–82.</p> <p>д) Словник новітніх англізмів / Укл. Лесь Белей, Аліна Гончаренко, Марина Ківу, Ірина Олександрук. Київ: Наукова думка, 2022. 320 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1EUFaKfLLF-wrhkujkHYO9waijmHFjUqi/view</p> <p>е) Фаріон І., Помилуйко-Недашківська Г., Бордовська А. Англізми і протианглізми: 100 історій слів у соціокультурному контексті. Львів: Свічадо, 2023. 714 с.</p> <p>➤ Підготувати реферат (або презентацію) про специфіку словників іншомовного походження, взявши до уваги історію укладання таких праць у Чернівцях. Для цього використайте таку літературу:</p> <p>а) Словар чужих слів: 12000 слів чужого походження в українській мові / Зібр. З. Кузеля, М. Чайковський; Ред. З. Кузеля. Чернівці, 1910. 368 с.</p> <p>б) Словник чужих слів / Укл. З. Кузеля. Київ-Ляйпціг, 1918. 352 с.</p> <p>в) Словник чужомовних слів / Упорядники: Бойків І., Ізюмов О., Калишевський Г. і Трохоменко М., репринт з 2-го перероб. видання 1955 р. (Вперше виданий у Харкові 1932 р.). Київ: Музей Івана Гончара; вид. фірма «Родовід», 1996. 535 с.</p> <p>г) Словник іншомовних слів / за редакцією О. С. Мельничука. Київ: Гол. ред. УРЕ, 1974. 776 с.</p> <p>д) Сучасний словник іншомовних слів: близько 20 тис. слів і словосполучень / НАН України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Уклад. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. Київ: «Довіра», 2006. 789 с.</p> <p>е) Новий словник іншомовних слів: близько 40 тис. слів і словосполучень / Уклад. Л. Шевченко. Київ: «Арій», 2008. 672 с.</p>

	<p>➤ Підготувати письмове повідомлення для участі в дискусії про доцільність чи недоцільність виділяти в українській мові групу слів спільнослов'янського походження. Для цього потрібно законспектувати інформацію з таких джерел:</p> <p>а) Горбач О. Генеза української мови та її становище серед інших слов'янських. <i>Зібрані статті. III. Історія української мови.</i> Мюнхен, 1993. С. 4–30.</p> <p>б) Німчук В. В. Періодизація та напрямок дослідження генези та історії української мови. <i>Мовознавство.</i> 1997. № 6. С. 3–14.</p> <p>в) Огієнко І. Історія української літературної мови. Київ: Либідь, 1996. 296 с.</p> <p>г) Півторак Г. П. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. Міфи та правда про трьох братніх слов'янських зі «спільної колиски». Київ: Академія, 2001. 152 с.</p> <p>д) Півторак Г. П. Історична правда проти імперської облуди. Київ: ТОВ «Арт принт студія», 2018. 148 с.</p> <p>е) Царук О. В. Українська мова серед інших слов'янських мов: етнологічні та граматичні параметри. Дніпропетровськ: Наука та освіта, 1998. 324 с.</p> <p>є) Шевельов Ю. Історична фонологія української мови. Харків: Акта, 2002. 1056 с. (George Y. Shevelov. A Historical Phonology of the Ukrainian Language. Heidelberg: Carl Winter, 1979. 808 p.). URL: http://chtyvo.org.ua.</p> <p>ж) Шевельов Ю. Чому общерусский язык, а не вітчоруська мова? З проблем східнослов'янської глотогонії. <i>Шевельов Ю. Вибрані праці: У 2 кн. Кн. I. Мовознавство / Упоряд. Л. Масенко.</i> Київ: «Києво-Могилянська академія», 2008. С. 382–412.</p> <p>з) Smal-Stocky St., Gartner Th. Ruthenische (Ukrainischen) Grammatik. Wien: Buchhandlung der Szewczenko-Gesellschaft der Wissenschaften in Lemberg, 1913. 550 s. (Die Stellung des Ruthenischen Innerhalb der slawischen Sprachen. S. 455–495). URL: diasporiana.org.ua.</p>
2.2	<p>➤ Підготувати конспект про специфіку сфер вживання української мови, подавши загальну характеристику мовних стилів. Для цього потрібно опрацювати інформацію з таких джерел:</p> <p>а) Бондар О., Карпенко Ю., Микитин-Дружинець М. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоєпія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія / Навч. посіб. Київ, 2006. С. 272–282.</p> <p>б) Мацько Л., Сидоренко О., Мацько О. Стилїстика української мови: Підручник. Київ: Вища школа, 2003. С. 241–295.</p> <p>в) Українська мова: Енциклопедія. Київ: Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. Бажана, 2004. 824 с. URL: http://izbornyk.org.ua/ukrmova/um.htm</p> <p>➤ Підготувати письмове повідомлення для участі в дискусії про специфіку жаргонної лексики української мови та доцільність її використання у студентському (учнівському) мовленні; молодіжний сленг. Для цього потрібно опрацювати інформацію з таких джерел:</p> <p>а) Грабовий П. Український молодіжний сленг як лінгвокультурний феномен. <i>Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського.</i> 2010. Вип. 11. С. 34–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kdsm_2010_11_8.</p> <p>б) Должикова Т, Зубова Т. Жаргонізми в мові творів Оксани Забужко. <i>Лінгвістика: Зб. наук. праць,</i> 2008, № 2 (14). С. 173–177. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ling/2008_2.pdf</p> <p>в) Ставицька Л. Арго, жоргон, сленг. Київ, 2005. 464 с.</p>

	<p>г) Меринов В., Котелевець К., Гузиніна Т. Словник сленгізмів студентської молоді України. Харків : СтильІздат, 2010. 46 с.</p> <p>д) Молодіжний соціолект міста Умані: словник / укл. П. Грабовий; за ред. Ю. Мосенкіса. Київ; Умань: ПП Жовтий, 2009. 60 с.</p> <p>е) Ставицька Л. Український жаргон. Словник / Український науковий інститут Гарвардського університету, Інститут критики; Національна Академія наук України, Інститут української мови. Київ: Часопис «Критика», 2005. 494 с.</p> <p>є) Молодіжний сленг. Короткий список лексичних одиниць молодіжного сленгу. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Молодіжний_сленг.</p>
2.3	<p>➤ Підготувати письмове повідомлення для усного виступу про динамічні зміни в лексиконі української мови, спрямовані на активізацію та пасивізацію певних груп слів. Для цього використайте таку літературу:</p> <p>а) Динаміка лексичної та фразеологічної систем української мови в лексикографічному відображенні: монографія [автори: І. С. Гнатюк, О. М. Миронюк, З. Г. Козирева, І. А. Самойлова, В. О. Балог, Н. Г. Гордієнко, Н. В. Сніжко, Л. О. Тименко, Т. В. Цимбалюк-Скопненко, Л. І. Дідун, Л. В. Мовчун, О. М. Тищенко, О. А. Дюндик; відп. ред. І. С. Гнатюк]. Київ, 2021. [Електронне видання]. URL: https://iul-nasu.org.ua/biblioteka.html</p> <p>б) Караванський С. Секрети української мови. Науково-популярна розвідка з додатком словничків репресованої та занедбаної української лексики. Київ, 1994. С. 82–92.</p> <p>в) Стишов О. Пасивізація окремих груп лексики на сучасному етапі. <i>Система і структура східнослов'янських мов</i>: зб.наук. пр. Київ, 2001. С. 197–203.</p> <p>г) Стишов О. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації): Монографія. Київ, 2003. 388 с.</p> <p>➤ Підготувати есе на тему: «Шляхи появи неологізмів української мови, їхні типи та специфіка функціонування». Для цього використайте таку літературу:</p> <p>а) Гриценко С. Мовні інновації російсько-української війни 2022 року. <i>Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка</i>. 2022. Вип. 32 (2). С. 9–13.</p> <p>б) Гуцуляк Т. Лексичні інновації в контексті воєнних подій 2022 року. <i>Змінність дидактичних та соціокультурних аспектів в українській філології: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації</i>. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 37–40. URL: https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8337</p> <p>в) Довбня Л., Товкайло Т. Неологізми та їх відтворення в інтернетних засобах масової комунікації. <i>Соціум. Документ. Комунікація. Серія: Історичні науки</i>, 2022. Вип. 14. С. 209–232.</p> <p>г) Колоїз Ж. В. Семантичні неологізми як результат семантичної деривації. <i>Вісник ХНУ: Серія: Філологія</i>. Харків, 2005. Вип. 44. № 659. С. 6–11.</p> <p>д) Колоїз Ж. В. Українська okazіональна деривація: монографія. Київ: Акцент, 2007. 311 с.</p> <p>е) Колоїз Ж. В. Українська неологія: здобутки і перспективи. <i>Наукові праці: Науково-методичний журнал</i>. Т. 105. Вип. 92: Філологія. Мовознавство: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. С. 56–61.</p> <p>є) Тараненко О. Російсько-українська війна і українська мова (попередні спостереження). <i>І. Мовознавство</i>. 2023. № 3. С. 3–29.</p> <p>ж) Тараненко О. Російсько-українська війна і українська мова (попередні спостереження). <i>ІІ. Мовознавство</i>. 2023. № 4. С. 3–25.</p>

2.4	<p>➤ Підготувати конспект про специфіку мовних кліше та мовних штампів. Для цього потрібно опрацювати інформацію з таких джерел:</p> <p>а) Бондар О., Карпенко Ю., Микитин-Дружинець М. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоєпія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія / Навч. посіб. Київ, 2006. С. 282–289.</p> <p>б) Сучасна українська літературна мова: Лексика і фразеологія / За заг. ред І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1973. С. 331–436.</p> <p>в) Ужченко В., Ужченко Д. Фразеологія сучасної української мови: Навчальний посібник. Київ: Знання, 2007. 494 с.</p> <p>➤ Користуючись «Фразеологічним словником української мови» (Київ, 1999 р) пояснити значення фразеологізмів. Встановити джерело їхнього походження, визначити, до якої класифікаційної групи належать (фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення). Роботу підготувати письмово у вигляді таблиці. Вивчити фразеологізми напам'ять.</p> <p>Водити за ніс. Гнути кирпичу. Варити воду. Варити кашу. Держати хвіст бубликом. Жержати камінь за пазухою. Держати під сукном. Дивитися крізь пальці. Продавати зуби. Смішки справляти. Очі на мокрому місці. Узяти на язики. Набивати оскому. Хоч греблю гати. Як кіт наплакав. Баглаї (гнути, бити). Бити бомки. Ридма ридати. Носити воду решетом. Комар носа не підточить. Робити на один копил. Білими нитками шитий. Чухати потилицю. Заблукана (заблудна) вівця. Правити (плести) смаленого дуба. Туди, де козам роги правлять. Хоч з лица воду пий. Собаку з'їсти. Завертати голоблі. Вхопити шилом патоки. Горобина ніч. Бездонна бочка. Танталові муки. Авгієві стайні. Троянський кінь. Яблуко розбрату. Гордіїв вузол. Дамоклів меч. Сізіфова праця. Езопівська мова. Содом і гоморра. Варфоломійська ніч. Прокрустове ложе. Хома невірний. Неопалима купина. Манна небесна. Козел відпущення. Притча во язицех. Тернистий шлях. Кромішня п'ятьма.</p>
2.5	<p>➤ Підготувати письмове повідомлення для усного виступу про специфіку словникової статті, проаналізувавши особливості словникових статей тлумачних, перекладних, орфоєпічних, орфографічних, етимологічних, фразеологічних, термінологічних словників. Для цього використайте таку літературу:</p> <p>а) Горецький П. Історія української лексикографії. Київ, 1963. 241 с.</p> <p>б) Демська О. Вступ до лексикографії. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 266 с.</p> <p>в) Кровицька О. Українська лексикографія: теорія і практика / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів, 2005. 175 с.</p> <p>➤ Підготувати есе на тему: «Значення лінгвістичних та енциклопедичних словників у професійній діяльності вчителя української мови та літератури». Самостійно укласти список джерел, що їх можна використати для підготовки цієї письмової роботи.</p> <p>➤ Підготувати конспект вступних статей до запропонованих словників та інших (за вибором студента):</p>

Словник української мови в 11-ти томах;
Словник української мови: в 20-ти томах;
Словарь української мови за ред. Б. Грінченка;
Словник синонімів української мови у 2-х томах;
Короткий словник жаргонної лексики Л. Ставицької.

Контроль виконання та оцінювання завдань, винесених на самостійне опрацювання, проводимо в процесі вивчення тем кожного змістового модуля.

Методи навчання

Методи навчання і викладання:

- ✓ практичний метод (практичні вправи, практичні роботи);
- ✓ словесний метод (дискусія);
- ✓ наочний метод (ілюстрація, демонстрація, презентація);
- ✓ робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анутовання, рецензування, складання реферату);
- ✓ методи дистанційного навчання;
- ✓ самостійна робота (виконання завдань);
- ✓ індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів першого рівня освіти.

Освітні технології:

- ✓ технології особистісно зорієнтованого навчання, які забезпечують розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, читання і письма), формують комунікативні уміння;
- ✓ комунікативні та інформаційно-комунікаційні технології, технології проблемного навчання.

Система контролю та оцінювання

Перевірка та оцінювання знань студентів здійснюються у формі поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль належить до обов'язкових елементів на кожному практичному занятті. Під час вивчення дисципліни передбачено такі методи поточного контролю:

- усні відповіді (фронтальне опитування, вибіркове опитування, дискусії, презентації);
- письмові завдання (самостійні роботи, реферати, есе);
- тести.

До форм поточного контролю належить індивідуальна та загальна перевірка, формою *підсумкового контролю* є іспит.

Розподіл балів

ЗМ 1 (30 балів)							ЗМ 2 (30 балів)					Підсумковий контроль (іспит)	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T1	T2	T3	T4	T5		
4	4	4	4	4	5	5	7	8	5	5	5	40	100

Критерії підсумкового оцінювання

Оцінювання рівня та якості знань студентів здійснюється із врахуванням їхніх індивідуальних особливостей і передбачає диференційований підхід.

Оцінку **A (90–100 балів)**, або «**відмінно**» отримують студенти, які набрали загальну суму балів від **90** до **100** від максимальної кількості можливих. При цьому відповіді студентів засвідчують, що вони ґрунтовно засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу, вміють її використовувати для аргументації тих чи тих положень при розкритті змісту відповідної проблеми; •виявили поглиблене розуміння проблем лексикології, фразеології та лексикографії; •вільно оперують фактологічною джерельною базою, вправно володіють відповідною науковою термінологією, що передбачена при засвоєнні пропонованого курсу; •регулярно, кваліфіковано з використанням матеріалів додаткової літератури брали участь у повідомленнях на практичних заняттях; •ґрунтовно опрацювали всі питання, винесені для самостійного вивчення; •глибоко розкрили питання підсумкового модуля-контролю. Мовлення студентів логічне й послідовне, стилістично вправне, відображає широкий словниковий запас.

Оцінку **B (80–89 балів)**, або «**дуже добре**» отримують студенти, які виявили обізнаність та частково засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та допоміжну літературу; •знають праці вітчизняних дослідників у галузях лексикології, фразеології, лексикографії; •в основному засвоїли теоретичний матеріал; •продемонстрували знання фактичного матеріалу, частково володіють відповідною науковою термінологією; •брали досить активну участь на практичних заняттях; •у достатньому обсязі опрацювали питання для самостійного вивчення; •у достатньому обсязі розкрили питання підсумкового модуля-контролю.

Оцінку **C (70–79 балів)**, або «**добре**» отримують студенти, які частково засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та допоміжну літературу; •в основному засвоїли теоретичний матеріал; •продемонстрували знання

фактичного матеріалу, частково володіють відповідною науковою термінологією; •розкрили, але не повністю, питання підсумкового модуля-контролю.

Оцінку **D (60–69 балів)**, або «**задовільно**» отримують студенти, які не повністю опанували матеріал, передбачений програмою курсу, мають досить поверхневі знання; •показали фрагментарну обізнаність у теоретичних питаннях; •у мінімальному обсязі опрацювали рекомендовану літературу; •пасивно поводити себе на практичних заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи; •частково розкрили питання підсумкового модуля-контролю.

Оцінку **E (50–59 балів)**, або «**достатньо**» отримують студенти, які засвідчили погану обізнаність зі змістом теоретичних питань курсу; •обмежилися поверхневим вивченням мінімальної кількості рекомендованої літератури; •пасивно поводити себе на практичних заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи; •фрагментарно розкрили зміст питань, винесених на підсумковий модуль-контроль.

Оцінку **FX (35–49 балів)**, або «**незадовільно**» з можливістю повторного складання отримують студенти, які не відвідували частину лекційних і практичних занять; упродовж навчального семестру набрали недостатню кількість балів за змістові модулі; •пасивно поводити себе на практичних заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи; •не опрацювали рекомендованої літератури; •під час відповіді допускають помилкові умовиводи, наводять неправильні приклади, або ж не вміють прокоментувати запропоновані мовні явища; •не розкрили змісту питань підсумкового модуля-контролю; •продемонстрували нелогічне, плутане мовлення зі стилістичними, граматичними та іншими помилками.

Оцінку **F (1–34 бали)**, або «**незадовільно**» з обов'язковим повторним курсом отримують студенти, які не відвідували лекційних і практичних занять; упродовж навчального семестру набрали недостатню кількість балів за змістові модулі, тому не могли бути допущені до складання іспиту; •пасивно поводити себе під час практичних занять, не виконали завдань для самостійної роботи; •взагалі не опрацювали рекомендованої для вивчення курсу літератури; •не засвоїли програму курсу; •якщо ж студенти були допущені до іспиту, але не розкрили питань підсумкового модуля-контролю, не відповідали на додаткові запитання, то їхню відповідь оцінюють «незадовільно».

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

100-бальна шкала	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
		Оцінка	Пояснення за розширеною шкалою
90–100	Відмінно	A	відмінно
80–89	Добре	B	дуже добре
70–79		C	добре
60–69	Задовільно	D	задовільно
50–59		E	достатньо
35–49	Незадовільно	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1–34		F	незадовільно з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

Перелік питань для самоконтролю навчальних досягнень студентів за змістовим модулем 1

1. Загальна характеристика словникового складу української мови (описати чинники, що впливають на активний розвиток лексико-семантичної системи).
2. Лексикологія сучасної української мови: предмет і завдання.
3. Зв'язок лексикології з іншими науками (зокрема з фонетикою, орфографією, граматику).
4. Визначення слова. Критерії виділення слова як самостійної мовної одиниці. Слова повнозначних і службових частин мови.
5. Лексичне значення та його зв'язок з особливостями слова як знакової одиниці.
6. Структура лексичного значення слова. Денотативний і конотативний компоненти змісту, типи конотації.
7. Семантична структура лексичного значення слова. Поняття семи, типи сем.
8. Прямі і переносні значення. Типи переносних значень: метафора і метонімія.
9. Первинні і вторинні лексичні значення.
10. Вільні і зв'язані значення слова.
11. Типи зв'язаних лексичних значень: фразеологічно зв'язані значення, синтаксично зумовлені, конструктивно зумовлені значення.
12. Причини появи та існування полісемії. Когнітивна база прямого і переносного значень слів.
13. Типи полісемії (ланцюжкова, радіальна, комбінована).
14. Визначення лексичних омонімів. Типи лексичних омонімів.
15. Джерела омонімів, їх стилістична роль.
16. Омоніми і багатозначні слова. Розмежування омонімії та полісемії.

17. Суміжні з омонімами явища (омографи, омоформи, омофони). Мовні каламбури.
18. Визначення синонімів. Джерела і шляхи формування лексичної синонімії.
19. Класифікація синонімів (семантичні, стилістичні, семантико-стилістичні).
20. Характеристика абсолютних і контекстуальних синонімів.
21. Синонімічний ряд і синонімічне гніздо.
22. Перифрази, евфемізми, табу – як джерело збагачення лексичних синонімів. Стилістичні функції названих одиниць у текстах різного стильового спрямування.
23. Антоніми. Типи антонімів. Словник антонімів.
24. Пароніми, типи паронімів. Експресивні функції паронімів. Словник паронімів.

**Перелік питань для самоконтролю
навчальних досягнень студентів за змістовим модулем 2**

1. Сфери вживання української літературної мови. Поняття про функціональний стиль.
2. Загальна характеристика стилів української мови.
3. Стилістично нейтральна й стилістично забарвлена лексика.
4. Загальноповживана розмовно-побутова лексика.
5. Розмовна лексика обмеженого вживання.
6. Діалектизми, типи діалектизмів – лексичні, семантичні, етнографічні.
7. Просторічна лексика, жаргонна й арготична.
8. Суржик, причини появи суржику. Наукові дослідження суржику в українському мовознавстві.
9. Лексичний склад писемного вияву української мови: книжна лексика, слова-поетизми.
10. Слова-терміни, канцеляризми, професійна лексика.
11. Активна загальноповживана лексика сучасної української мови.
12. Групи пасивної лексики (архаїзми, історизми, неологізми, авторські неологізми, слова-терміни та ін.).
13. Динамічні процеси у словниковому складі сучасної української мови: неосемантизми, активізація, архаїзація лексичних одиниць.
14. Загальна характеристика лексики української мови за походженням.
15. Незапозичена лексика української мови. Спільноіндоєвропейська мовна спадщина, праслов'янський період розвитку української лексики.
16. Власне українська лексика, її ознаки.
17. Лексичні запозичення з інших мов: запозичення зі слов'янських мов; запозичення з неслов'янських мов.
18. Запозичення зі старослов'янської мови, ознаки старослов'янізмів.
19. Запозичення з грецької і латинської мов. Ознаки таких запозичень.
20. Запозичення із західноєвропейських мов (з німецької, французької, англійської, італійської).

21. Фразеологія – самостійна мовознавча дисципліна. Предметі завдання фразеології.
22. Визначення фразеологізмів. Основні ознаки фразеологізмів.
23. Фразеологізм і слово.
24. Класифікація фразеологізмів (фразеологічні зрощення, єдності, сполучення).
25. Фразеологізми й мовні кліше, мовні штампи.
26. Прислів'я і приказки, крилаті вислови.
27. Джерела фразеологізмів.
28. Фразеологічні словники української мови.
29. Історія укладання словників в Україні.
30. Типи сучасних словників української мови.
31. Словникова стаття. Характеристика тлумачних, перекладних, орфоепічних, орфографічних, етимологічних, фразеологічних, термінологічних словників.
32. Характеристика «Словаря української мови» Бориса Грінченка (за вступною статтею у першому томі).
33. Характеристика 11-ти томного «Словника української мови» (за вступною статтею у першому томі).
34. Характеристика словників синонімів української мови (роки виходу, укладачі, особливості словникових статей).

Перелік питань для підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Загальна характеристика словникового складу української мови (описати чинники, що впливають на активний розвиток лексико-семантичної системи).
2. Лексикологія сучасної української мови: предмет і завдання.
3. Зв'язок лексикології з іншими науками (зокрема з фонетикою, орфографією, граматиною).
4. Визначення слова. Критерії виділення слова як самостійної мовної одиниці. Слова повнозначних і службових частин мови.
5. Лексичне значення та його зв'язок з особливостями слова як знакової одиниці.
6. Структура лексичного значення слова. Денотативний і конотативний компоненти змісту, типи конотації.
7. Семантична структура лексичного значення слова. Поняття семи, типи сем.
8. Прямі і переносні значення. Типи переносних значень: метафора і метонімія.
9. Первинні і вторинні лексичні значення.
10. Вільні і зв'язані значення слова.
11. Типи зв'язаних лексичних значень: фразеологічно зв'язані значення, синтаксично зумовлені, конструктивно зумовлені значення.

12. Причини появи та існування полісемії. Когнітивна база прямого і переносного значень слів.
13. Типи полісемії (ланцюжкова, радіальна, комбінована).
14. Визначення лексичних омонімів. Типи лексичних омонімів.
15. Джерела омонімів, їх стилістична роль.
16. Омоніми і багатозначні слова. Розмежування омонімії та полісемії.
17. Суміжні з омонімами явища (омографи, омоформи, омофони). Мовні каламбури.
18. Визначення синонімів. Джерела і шляхи формування лексичної синонімії.
19. Класифікація синонімів (семантичні, стилістичні, семантико-стилістичні).
20. Характеристика абсолютних і контекстуальних синонімів.
21. Синонімічний ряд і синонімічне гніздо.
22. Перифрази, евфемізми, табу – як джерело збагачення лексичних синонімів. Стилістичні функції названих одиниць у текстах різного стильового спрямування.
23. Антоніми. Типи антонімів. Словник антонімів.
24. Пароніми, типи паронімів. Експресивні функції паронімів. Словник паронімів.
25. Сфери вживання української літературної мови. Поняття про функціональний стиль.
26. Загальна характеристика стилів української мови.
27. Стилістично нейтральна й стилістично забарвлена лексика.
28. Загальноновживана розмовно-побутова лексика.
29. Розмовна лексика обмеженого вживання.
30. Діалектизми, типи діалектизмів – лексичні, семантичні, етнографічні.
31. Просторічна лексика, жаргонна й арготична.
32. Суржик, причини появи суржику. Наукові дослідження суржику в українському мовознавстві.
33. Лексичний склад писемного вияву української мови: книжна лексика, слова-поетизми.
34. Слова-терміни, канцеляризми, професійна лексика.
35. Активна загальноновживана лексика сучасної української мови.
36. Групи пасивної лексики (архаїзми, історизми, неологізми, авторські неологізми, слова-терміни та ін.).
37. Динамічні процеси у словниковому складі сучасної української мови: неосемантизми, активізація, архаїзація лексичних одиниць.
38. Загальна характеристика лексики української мови за походженням.
39. Незапозичена лексика української мови. Спільноіндоевропейська мовна спадщина, праслов'янський період розвитку української лексики.
40. Власне українська лексика, її ознаки.
41. Лексичні запозичення з інших мов: запозичення зі слов'янських мов; запозичення з неслов'янських мов.
42. Запозичення зі старослов'янської мови, ознаки старослов'янізмів.

43. Запозичення з грецької і латинської мов. Ознаки таких запозичень.
44. Запозичення із західноєвропейських мов (з німецької, французької, англійської, італійської).
45. Фразеологія – самостійна мовознавча дисципліна. Предметі завдання фразеології.
46. Визначення фразеологізмів. Основні ознаки фразеологізмів. Особливості вивчення фразеологізмів в ЗЗСО.
47. Фразеологізм і слово.
48. Класифікація фразеологізмів (фразеологічні зрощення, єдності, сполучення).
49. Фразеологізми й мовні кліше, мовні штампи.
50. Прислів'я і приказки, крилаті вислови.
51. Джерела фразеологізмів.
52. Фразеологічні словники української мови.
53. Історія укладання словників в Україні.
54. Типи сучасних словників української мови. Основні типи словників у роботі вчителя-словесника.
55. Словникова стаття. Характеристика тлумачних, перекладних, орфоепічних, орфографічних, етимологічних, фразеологічних, термінологічних словників.
56. Характеристика «Словаря української мови» Бориса Грінченка (за вступною статтею у першому томі).
57. Характеристика 11-ти томного «Словника української мови» (за вступною статтею у першому томі).
58. Характеристика словників синонімів української мови (роки виходу, укладачі, особливості словникових статей).

Відповідно до «Порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти»

(протокол № 16 від 25 листопада 2024 року)
[\(https://www.chnu.edu.ua/universitytet/normatyvni-dokumenty/poriadok-vyznannia-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universityteti-imeni-yuriiia-fedkovycha-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-taabo-informalnoi-osvity/\)](https://www.chnu.edu.ua/universitytet/normatyvni-dokumenty/poriadok-vyznannia-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universityteti-imeni-yuriiia-fedkovycha-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-taabo-informalnoi-osvity/) під час вивчення дисципліни здобувачеві освіти може бути зараховано до 25% балів, отриманих за результатами неформальної та / або інформальної освіти з проблем, що відповідають тематиці курсу.

Рекомендована література

Основна

1. Вплив суспільних змін на розвиток української мови: Монографія / Відп. ред. Є. А. Карпіловська. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 444 с.
2. Голянич М. І., Стефурак Р. І. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Морфеміка. Словотвір: навчальний посібник для студентів спеціальності 014. Середня освіта (Польська мова і література), 035 Філологія (Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська). Івано-Франківськ: Голіней, 2020. 374 с.
3. Головач Н. М. Румунізми в реєстрі лексикографічних джерел української мови кінця XIX – першої половини XX ст. *Dialogul slaviștilor la începutul secolului al XXI-lea, Anul XIII, nr. 1/2014 / Editori Katalin Balázs, Ioan Herbil, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2014. С. 71–76.*
4. Гуцуляк Т. Є. Поділ лексики української мови за походженням: особливості та проблеми вивчення в загальноосвітніх навчальних закладах. Стратегічні напрями розвитку сучасної української лінгводидактики: монографія / за ред. Е. Палихати, О. Петришиної. Тернопіль: Підручники і посібники, 2021. С. 116–126.
5. Гуцуляк Т. Є. Образні деривати як джерело розвитку дієслівної синоніміки української мови. *Український світ у наукових парадигмах: Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Вип. 10. Харків: ХНПУ; ХІФТ, 2023. С. 89–92.*
6. Динаміка лексичної та фразеологічної систем української мови в лексикографічному відображенні: монографія [автори: І. С. Гнатюк, О. М. Миронюк, З. Г. Козирєва, І. А. Самойлова, В. О. Балог, Н. Г. Гордієнко, Н. В. Сніжко, Л. О. Тищенко, Т. В. Цимбалюк-Скопненко, Л. І. Дідун, Л. В. Мовчун, О. М. Тищенко, О. А. Дюндик; відп. ред. І. С. Гнатюк]. Київ, 2021. [Електронне видання]. URL: <https://iul-nasu.org.ua/biblioteka.html>
7. Єрмоленко С. І. Методика навчання лексики та фразеології на засадах лінгводидактичного принципу наступності. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. 2016. № 2 (17). С. 103–109.*

8. Лексикологія сучасної української літературної мови. Практикум: Навчально-методичний посібник для студентів I курсу філологічного факультету / І. Ціхоцький, О. Левчук. Львів, 2014. 258 с.
9. Масенко Л. Т. Суржик: між мовою і язиком. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 232 с.
10. Сучасна українська мова: Лексикологія. Фонетика: підручник / за ред. А. К. Мойсієнка. Київ: Знання, 2013. 340 с.

Допоміжна

1. Вознюк Є. Семантизування слова в тлумачних словниках. *Синопис. Текст, Контекст. Медіа*: електрон. наук. фах. вид. Київ, 2021. № 3. С. 191–194.
2. Гуцуляк Т. Є. Лексичні інновації в контексті воєнних подій 2022 року. *Змінність дидактичних та соціокультурних аспектів в українській філології*: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 30 січня – 12 березня 2023 року. Одеса: Видавничий дім „Гельветика”, 2023. С. 37–40.
3. Дика Л., Шведова М. Синонімія в українській мові і проблеми суржику (на прикладі синонімічного ряду зі значенням ‘мабуть’). *Мова: класичне – модерне – постмодерне*. 2023, № 9. С. 50–71.
4. Дідун Л., Козирєва З. Українська академічна лексикографія: здобутки та перспективи розвитку. *Українська мова*. 2021. № 3. С. 54–65.
5. Довбня Л., Товкайло Т. Неологізми та їх відтворення в інтернетних засобах масової комунікації. *Соціум. Документ. Комунікація. Серія: Історичні науки*. 2022. Вип. 14, С. 209–232.
6. Колоїз Ж. Явище омофонії в лінгвістичній інтерпретації. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Т. 35 (74) № 1. 2024. Ч. 1. С. 27–32.
7. Корнієнко Л. Українська фразеографія другої половини ХХ –початку ХХІ століть: тлумачні та перекладні словники. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2017. 217 с.
8. Літвінова Н. Причини, види та засоби семантичних змін у слові. *Львівський філологічний часопис*: наук. журнал. 2019. № 5. С. 76–80.
9. Масенко Л. Мова радянського тоталітаризму. Київ: ТОВ «Видавництво „КЛІО”», 2017. 240 с.
10. Мова і війна: динаміка мовної системи і мовна політика / Відп. ред. Б. Ажнюк. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго. 2024. 616 с.

11. Ренчка І. Лексикон тоталітаризму. Київ: ТОВ «Видавництво „Кліо”», 2018. 231 с.
12. Селігей П. Глобалізація і проблеми збереження мовного розмаїття. *Мовознавство*. 2022. № 4. С. 3–21.
13. Селігей П. Комунікативна потужність і престиж української мови як параметри її життєстійкості. *Соціальне у мові та мова в соціумі*. Київ: НаУКМА, 2023. С. 48–82.
14. Сус І. Практична лексикографія і лексикологія: методичні вказівки до підготовки до практичних занять для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 035 Філологія (спеціалізація 035.01 Українська мова та література). Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 20 с.
15. Тараненко О. Російсько-українська війна і українська мова (попередні спостереження). I. *Мовознавство*. 2023. № 3. С. 3–29.
16. Тараненко О. Російсько-українська війна і українська мова (попередні спостереження). II. *Мовознавство*. 2023. № 4. С. 3–25.
17. Туровська Л. Макро- та мікроструктура термінологічного словника тлумачного типу. *Українська мова*. 2018. № 3. С. 40–53.
18. Фаріон І., Помилуйко-Недашківська Г., Бордовська А. Англізми і протианглізми: 100 історій слів у соціоконтексті. Львів: Свічадо, 2023. 714 с.
19. Черниш О., Білошицька З., Кравченко А. Сучасна лексикографія: виклики та перспективи. *Вчені записки ТНУ імені В.І.Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Т. 33 (72) № 6. 2022. Ч. 2. С. 8–12.

Лексикографічні джерела

1. Адах Н. А. Авторські лексичні новотвори Василя Барки: (семантико-дериваційний та лексикографічний аспекти) / За ред. Г. М. Вокальчук. Рівне: Видавництво Олега Зеня, 2007. 136 с.
2. Аркушин Г. Л. Словник евфемізмів, уживаних у говірках та молодіжному жаргоні західного Полісся та західної частини Волині. Луцьк–Люблін: Вид-во „Волинська обласна друкарня”, 2005. 198 с.
3. Багмет А. Матеріали до синонімічного словника української мови (літери А–Н). *Вітчизна*. 1959. № 2; 1962. № 7; *Україна*. 1969. № 2; 971. № 41.
4. Багмет А. Словник синонімів української мови / Ред. Л. Лужницький, Л. Рудницький. Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1982. Т. 1 (А–П). XII, 465 с. (Пам’ятки української мови і літератури / НТШ; Т. 9).
5. Береза Т. Слова, що нас збагачують: словник вишуканої української мови. Львів: Априорі, 2016. 384 с.
6. Береза Т. Гарна мова одним словом: словник вишуканої української мови. Львів: Априорі, 2017. 420 с.

7. Ващенко В. Синонімічний словник-мінімум української мови. Дніпропетровськ: Місто, 1972. 91 с.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови /Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ: Ірпінь: ВТФ „Перун”, 2002. 1440 с.
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь; ВТФ „Перун”, 2005. 1728 с.
10. Вирган І. О., Пилинський М. М. Російсько-український словник сталих виразів. Харків, 2000. 864 с.
11. Віняр Г. М., Шпачук Л. Р. Словник новотворів української мови кінця ХХ століття. Кривий Ріг: КДПУ, 2002. 180 с.
12. Вусик О. С. Словник синонімів української мови: понад 2500 синонімічних гнізд. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан 2013. 576 с.
13. Вусик О. С. Словник українських синонімів. Харків: Юнісофт, 2016. 416 с. (Серія „Бібліотека школяра”).
14. Галицько-руські народні приповідки: У 3-х т. / Зібрав, упорядкував і пояснив Др. Іван Франко : 2-е вид. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006.
15. Гринчишин Д. Г., Сербенська О. А. Словник паронімів української мови. Київ: Освіта, 2008. 320 с.
16. Гуцульські говірки. Короткий словник / Відповідальний редактор Я. Закревська. Львів, 1997. 232 с.
17. Деркач П. Короткий словник синонімів української мови. Київ: Рад. школа, 1960. 209 с.
18. Дубровський В. Московсько-українська Фразеологія. Словник стійких сполук / Ін-т української мови НАН України. Київ КММ, 2017. 128 с.
19. Етимологічний словник української мови: В 7-и т. Київ: Наукова думка, 1982–1985. Т. 1. 623 с.; Т. 2. 571 с.; Т. 3. 552 с; Т. 4. 656 с.; Т. 5. 704 с.; Т. 6. 568 с.
20. Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Тодор О. Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я. Єрмоленко. Київ: Либідь, 2001. 224 с.
21. Ільницький О., Гавриш Ю. A Concordance to the Poetic Works of Taras Shevchenko: Конкорданція поетичних творів Тараса Шевченка: В 4-х т. Нью-Йорк; Едмонтон; Торонто, 2001.
22. Інверсійний словник української мови / Уклад. С. П. Бевзенко, З. І. Волосевич та ін. / Відп. ред. С. П. Бевзенко. Київ: Наук. думка, 1985. 811 с.
23. Калашник В. С., Колоїз Ж. В. Словник фразеологічних антонімів української мови. 3-є вид., допов. Київ: Довіра, 2006. 349 с.
24. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. Київ: Укр. книга, 2000. 480 с.
25. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. 3-тє вид., опрацьоване і доповнене. Львів: БаК, 2008. 512 с.
26. Караванський С. Російсько-український словник складної лексики. Київ: „Академія”, 1998. 712 с.
27. Коваль А., Коптілов В. Крилаті вислови в українській літературній мові. Афоризми, літературні цитати, образні вислови. Вид. 2-є перероб. і доп. Київ: Вища шк., 1975. 336 с.

28. Коваль А. П. Спочатку було слово: Крилаті вислови біблійного походження в українській мові. Київ: Либідь, 2001. 312 с.
29. Колоїз Ж. В. Тлумачно-словотвірний словник okazіonalіzmіv. Кривий Ріг: Явва, 2003. 168 с.
30. Кочерган М. П. Словник російсько-українських міжмовних омонімів („фальшиві друзі перекладача”). Київ: Академія, 1997. 400 с.
31. Словар чужих слів: 12000 слів чужого походження в українській мові / Зібр. З. Кузеля, М. Чайковський; Ред. З. Кузеля. Чернівці, 1910. 368 с.
32. Словник чужих слів / Укл. З. Кузеля. Київ–Ляйпціг, 1918. 352 с.
33. Нелюба А. Лексико-словотвірні інновації (1983-2003): словник. Харків: ХНУ ім. Каразіна, 2004. 136 с.
34. Новий словник іншомовних слів: близько 40 тис. слів і словосполучень / Уклад. Л. Шевченко. Київ: „Арій”, 2008. 672 с.
35. Нові та актуалізовані слова та значення: словникові матеріали (2002–2010) / Кер. проекту і відп. ред. О. М. Тищенко. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. 280 с.
36. Нові слова та значення: словник / Уклали: Л. В. Туровська, Л. В. Василькова. Київ: Довіра, 2009. 271 с.
37. Огієнко І. Український стилістичний словник. Львів: З друк. наук. тов-ва ім. Шевченка, 1924. 495 с.
38. Орфографічний словник української мови: близько 120000 слів/ Уклад.: С. І. Головащук, М. М. Пещак, В. М. Русанівський, О. О. Тараненко. Київ: Вид-во „Довіра”, 1994. 864 с.
39. Погрібний М. І. Орфоепічний словник. Київ, 1984.
40. Полюга Л. М. Словник антонімів. Київ: Рад. школа, 1987. 173 с.
41. Полюга Л. М. Повний словник антонімів української мови. 3-є вид., допов. і випр. Київ: Довіра, 2006. 510 с.
42. Полюга Л. М. Словник синонімів української мови. Київ: Довіра, 2001. 477 с.
43. Пустовіт Л. О. Словник іншомовних слів: 23000 слів та термінологічних словосполучень / Л. О. Пустовіт, О. І Скопненко, Г. М. Сjuta, Т. В. Цимбалюк. Київ: Довіра, 2000. 1018 с.
44. Різників О. С. Одноримки. Словник омонімів та схожословів. Вид. 2-ге, доп. і перероб. Тернопіль: Богдан, 2011. 408 с.
45. Різниченко О. С. Одноримки (словник омонімів та схожословів). Одеса: Друк, 2002. 408 с.
46. Російсько-український словник у 4 томах / І. С. Гнатюк, С. І. Головащук, В. В. Жайворонок та ін. Київ: Знання, 2011–2014.
47. Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей: Словник-довідник / За ред. В. М. Русанівського. Київ: Наук. думка, 1996. 333 с.
48. Словарь української мови. Упорядкував з додатком власного матеріалу Борис Грінченко: В чотирьох томах. Київ: Наук. думка, 1996–1997.
49. Словарь української мови. Зібрала редакція журналу „Кіевская Старина”. Упорядкував з додатком власного матеріалу Борис Грінченко / 3-є видання, виправлене й доповнене, за редакцією Акад. Сергія Єфремова та Андрія Ніковського. Київ: Горно, 1927. Т. I: А–Г. 428 с.; Т. II: Д–Й. 440 с.; Т. III: К–Н. 1928. 479 с. URL: <http://www.r2u.org.ua>.

50. Словник буковинських говірок / За заг. ред. Н. В. Гуйванюк. Чернівці: Рута, 2005. 688 с.
51. Словник епітетів української мови / За ред. Л. О. Пустовіт. Київ: Довіра, 1998. 431 с.
52. Словник іншомовних слів / за редакцією О. С. Мельничука. Київ: Гол. ред. УРЕ, 1977. 776 с.
53. Словник іншомовних слів / Уклад. С. М. Морозов, Л. М. Шкарапуца. Київ: Наукова думка, 2000. 680 с.
54. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія / Голянич М. І., Стефурак Р. І., Бабій І. О.; за редакцією М. І. Голянич. Івано-Франківськ: видавець Голіней О. М., 2011. 268 с.
55. Словник міжчастиномовних омонімів сучасної української мови / Н. Глібчук, У. Добосевич. Львів: Априорі, 2016. 640 с.
56. Словник мови творів Г. Квітки-Основ'яненка. У 3-х т. Харків: ХДУ, 1978–1979.
57. Словник новітніх англізмів / Укл. Лесь Белей, Аліна Гончаренко, Марина Ківу, Ірина Олександрук. Київ: Наукова думка, 2022. 320 с.
58. Словник мови Шевченка: В двох томах / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Редкол. В. С. Ващенко (відповід. ред.) та ін. Київ: Наук. думка. 1964. Т. 1: А–Н / Ред. тому: Т. К. Черторизька. 1964. 484 с.
59. Словник мови Шевченка: У двох томах / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Редкол. В. С. Ващенко (відповід. ред.) та ін. Київ: Наук. думка. 1964. Т. 2: О–Я / Ред. тому: В. Г. Маринченко, Л. О. Родніна. 1964. 569 с.
60. Словник синонімів української мови: В 2-х т. / А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. Київ: Наукова думка, 1999–2000.
61. Словник чужомовних слів / Упорядники: Бойків І., Ізюмов О., Калишевський Г. і Трохоменко М., репринт з 2-го перероб. видання 1955 р. (Вперше виданий у Харкові 1932 р.). Київ: Музей Івана Гончара; вид. фірма „Родовід”, 1996. 535 с.
62. Словник української мови: В 11-ти томах. Київ: Наукова думка, 1970–1980. URL: <https://sum.in.ua/s>
63. Словник української мови / Кер. В. В. Німчук / Відп. ред. В. В. Жайворонок. Київ ВЦ „Просвіта”, 2012. 1320 с.
64. Словник фразеологічних синонімів / М. П. Коломієць, Є. С. Регушевський; за ред. В. О. Винника. Київ: Рад. шк., 1988. 198 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001519>
65. Ставицька Л. Короткий словник жаргонної лексики української мови: Містить понад 3200 слів і 650 стійких словосполучень. Київ: Критика, 2003. 336 с.
66. Терлак З. Словник мови поетичної збірки Івана Франка „Зів'яле листя”. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 394 с.
67. Ткач Л. О. Українська літературна мова на Буковині в кінці XIX – на початку XX ст. Частина 1: Матеріали до словника. Чернівці: Рута, 2000. 408 с.
68. Українські приказки, прислів'я і таке інше. Уклав М. Номис / Упоряд., приміт. та вступна ст. М. М. Пазяка. Київ: Либідь, 1993. 768 с.
69. Українсько-російський словник / Уклад.: Г. П. Їжакевич та інші. Київ: Наукова думка, 2004. 1008 с.
70. Фразеологічний словник української мови: В 2-х книгах. Київ: Наукова думка, 1999. 984 с.

71. Фразеологія перекладів Миколи Лукаша: Словник-довідник / Уклали О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. Київ: Довіра. 2002. 735 с.
72. Хобзей Н. Лексикон львівський: поважно і на жарт / Наталя Хобзей, Оксана Сімович, Тетяна Ястремська, Ганна Дидик-Меуш. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2009. 672 с.
73. Частотний словник сучасної української художньої прози: В 2-х т. / Редкол. Н. П. Дарчук, В. І. Критська, В. С. Перебийніс (голова) та ін. Київ: Наукова думка, 1981. Т. I. 864 с.; Т. II. 886 с.
74. Шило Н. І. Російсько-український словник. Термінологічна лексика. Київ: „Просвіта”, 2004. 212 с.
75. Юрченко О. С., Івченко А. О. Словник стійких народних порівнянь. Харків: Основа, 1993. 176 с.

Інформаційні ресурси

1. Бодик О. П., Рудакова Т. М. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 416 с. URL: <http://shron.chtyvo.org.ua>
2. Вакуленко Г. М., Клипа Н. І. Прикметникова синоніміка в художньому мовленні П. Куліша. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ltkp/2010_59/fil/0020.pdf
3. Вебсловник жіночих назв української мови / Укладачка Олена Синчак; наук. ред. Ганна Дидик-Меуш; наук. консультант Василь Старко. Львів, 2022. URL: https://r2u.org.ua/html/femin_details.html.
4. Вусик О. С. Словник українських синонімів Понад 1500 синонімічних гнізд / За ред. докт. філолог. наук, проф. А. М. Поповського. Дніпропетровськ: Січ, 2000. 424 с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000026175>
5. Городенська К. Г. Українська неологія. *Українська мова*. 2009. № 3. С. 137–141. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/6059>
6. Генеральний регіонально анотований корпус української мови. URL: <http://www.parasolcorpus.org/>
7. Заславська Н. В. Обережно міжмовні омоніми. URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine28-20.pdf>
8. Корпус української мови. Лінгвістичний портал. Mova.info. URL: <http://www.mova.info/corpus.aspx?11=209>.
9. Молодіжний сленг. Короткий список лексичних одиниць молодіжного сленгу. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Молодіжний_сленг.
10. Нова мова. Проект розвитку української мови URL: <http://www.novamova.com.ua/217.html>.

11. Регушевський Є. С. Чи є у мові зайві слова? URL: <http://www.kulturamovy.org.ua/KM/pdfs/Magazine14-12.pdf>
12. Російсько-український словник. За ред. А. Ю. Кримського та С. О. Єфремова / підготував О. Телемко. Київ: Держ. вид-во України–УАН, 1924–1933. Т. 1–3. Київ: К.І.С., 2007. URL: <http://www.r2u.org.ua>
13. Словник мови творчих особистостей України другої половини ХХ – початку ХХІ століття: наук. ред. Є. А. Карпіловська і З. Г. Козирєва; техн. ред. Л. І. Дідун і Ю. О. Цигвінцева; понад 10000 слів, словосполук і висловів. Київ: Інститут української мови НАН України, 2022. 787 с. [Електронне видання]. URL: <https://iul-nasu.org.ua/biblioteka.html>
14. Глумачний словник української мови: в 20-ти томах (електронна версія Українського мовно-інформаційного фонду НАН України). URL: <http://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=461&page=20>
15. Українська мова: Енциклопедія. Київ: Вид-во „Укр. енцикл.” ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с. URL: <http://izbornyk.org.ua/ukrmova/um.htm>
16. Українська мова і література в школах України: науково-методичний журнал. URL: <https://library.pdpu.edu.ua/index.php/resursi>

Політика щодо академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасників освітнього процесу під час вивчення навчальної дисципліни регламентують такі документи:

✓ «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» <https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/etychnyi-kodeks-chernivetsko-ho-natsionalno-ho-universytetu.pdf>

✓ Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/media/f5eobm/polozhennya-pro-zapobihannia-plahiatu_2024.pdf